

TASHISH SHARTNOMASINING TUSHUNCHASI VA TURLARI**Nazirov Nodirbek Jamoliddin o'g'li***Andijon mashinasozlik instituti stajyor-o'qituvchisi**nodirnazirov98@gmail.com**+998882345451*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Yuk tashish shartnomasi, shuningdek shartnoma majburiyatlarining boshqa turlari to'g'risidagi qoidalar bo'limga kiritilgan. Yuklarni tashish shartnomasi fuqarolik-huquqiy shartnomalar tizimidagi mustaqil shartnomalardan biridir. Transport shartnomalari tizimida ushbu shartnoma eng katta ahamiyatga ega. Ushbu kelishuvga binoan moddiy boyliklarning haqiqiy harakati mavjudligi to'risida bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *transport, temiryo'l, kodeksi, yuk narxi, bagaj.*

Abstract: *In this article, the provisions on the contract of transportation, as well as other types of contractual obligations, are included in the section. The cargo transportation contract is one of the independent contracts in the system of civil legal contracts. This contract is the most important in the system of transport contracts. According to this agreement, it is stated that there is a real movement of material assets.*

Key words: *transport, railway, code, freight price, baggage.*

Yuklarni tashish shartnomasi fuqarolik-huquqiy shartnomalar tizimidagi mustaqil shartnomalardan biridir. Transport shartnomalari tizimida ushbu shartnoma eng katta ahamiyatga ega. Ushbu kelishuvga binoan moddiy boyliklarning haqiqiy harakati mavjud.

Shartnoma bo'yicha yuk tashish kelishuviga binoan, yuk tashuvchi o'zi tomonidan ishonib topshirilgan tovarlarni belgilangan manzilga etkazib berish va yukni olishga vakolatli shaxsga (qabul qiluvchiga) topshirish majburiyatini oladi va jo'natuvchi tovarlarni tashish uchun belgilangan to'lovni to'lashni o'z zimmasiga oladi (O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksining 703-706-moddalari).

Bundan kelib chiqadiki, yuklarni tashish shartnomasi transportda jamoat transporti orqali olib boriladigan barcha holatlarda ommaviy deb tan olingan (O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksining 705-moddasi) va u qonundan, boshqa huquqiy hujjatlardan yoki ushbu tashkilotga berilgan ruxsatnomadan (litsenziyadan) kelib chiqadi. Tovarlar har qanday fuqaro yoki yuridik shaxsning iltimosiga binoan tashiladi. Jamoat transporti bilan bog'liq bo'lgan bunday tashkilotlarning ro'yxati belgilangan tartibda e'lon qilinadi. [2]

Yuklarni tashish shartnomasi - ikki tomonlama kuchga ega. Chunki tomonlarning har biri o'z vakolatlari va majburiyatlariga ega. Biroq, unga pul to'lanadi. Ushbu shartnomaning taraflari yuk qabul qiluvchi va tashuvchi hisoblanadi. Agar qonunda yoki boshqa qonun hujjatlarida boshqacha qoida nazarda tutilgan bo'lmasa, yuklarni tashish uchun haq

tomonlarning kelishuvi bilan belgilanadi. Ammo, yuk jamoat transportida tashilgan bo'lsa, yuk narxi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda tasdiqlangan tariflar asosida belgilanadi.

Yuk tashish shartnomasi ham shoshilinch hisoblanadi, chunki, unda majburiyatni bajarish muddati shartnoma muddatini belgilaydi. Buning sababi, yukni ko'chirish uchun zarur bo'lgan vaqt transportning texnik imkoniyatlariga bog'liq.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksining 711-moddasiga binoan, tashuvchi transport qonunlarida belgilangan muddatda tovarlarni belgilangan manzilga etkazib berishga majburdir va bunday muddat bo'lmagan taqdirda- ma'lum vaqt ichida.

Yuk tashish shartnomasi bo'yicha yuk tashuvchi yuk jo'natuvchi tomonidan o'ziga ishonib topshirilgan yukni belgilangan manzilga etkazib berish va uni olishga vakolat berilgan shaxsga (oluvchiga) topshirish, yuk jo'natuvchi esa yukni tashib berganlik uchun belgilangan haqni to'lash majburiyatini oladi.

Yuk tashish shartnomasi tuzilganligi tegishli transport ustavi yoki kodeksida nazarda tutilgan hujjat (transport yukxati, konosament yoki yukka doir boshqa hujjat) ni tuzish va uni yuk jo'natuvchiga topshirish yo'li bilan tasdiqlanadi.

Shunday qilib, shartnomaning predmeti ushbu yukni tashuvchiga etkazib berilgandan keyin tashishdir. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksi tovarlarni tashish uchun shartnoma tuzmoqda. Haqiqiy shartnoma sifatida, tomonlarning huquqlari va majburiyatlari muayyan haqiqiy harakatlar, ya'ni tovar jo'natuvchi tomondan taqdim etilishi va tashuvchi tomonidan qabul qilinishi paytida vujudga keladi.

Biroq ushbu qoidadan istisnolar mavjud. Shunday qilib, yuklarni dengiz orqali tashish shartnomasi ko'p hollarda konsensual shartnoma harakteriga ega. Avtotransportda ham konsensual shartnoma tuzish imkoniyati mavjud.

Shartnoma predmeti yuk tashuvchining tovarlarni belgilangan joyga etkazib berish va ularni vakolatli shaxsga topshirish bo'yicha harakatlari, shuningdek yukni etkazib beruvchining transport uchun to'lash bo'yicha o'zaro harakatlari.

Yuklarni tashish to'g'risidagi shartnomaning subyektlari quyidagilar: yuk jo'natuvchi, tashuvchi va qabul qiluvchi, bularning barchasi O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksining 721-moddasi. Yuk yoki bagaj yo'qolganligi, kam chiqqanligi va ularga shikast etkazilganligi (buzilganligi) uchun tashuvchining javobgarligi.

Agar tashuvchi yuk yoki bagajning yo'qolishi, kam chiqishi yoki shikastlanishida (buzilishida) o'zining aybi yo'qligini isbot qilib bera olmasa, tashish uchun qabul qilib olgan yuk va bagaj yo'qolganligi, kam chiqqanligi yoki ularga shikast etkazilganligi (buzilganligi) uchun javobgar bo'ladi [1].

Yuk yoki bagajni tashish vaqtida etkazilgan zarar tashuvchi tomonidan quyidagi miqdorda to'lanadi:

-yuk yoki bagaj yo'qolgan yoxud kam chiqqan taqdirda yo'qolgan yoki kam chiqqan yuk yoxud bagajning qiymati miqdorida;

-yuk yoki bagajga shikast etkazilgan (buzilgan) taqdirda- uning qiymati qancha pasaygan bo'lsa, shuncha summa miqdorida, shikastlangan (buzilgan) yuk yoki bagajni tiklash mumkin bo'lmaganida esa, uning qiymati miqdorida;

-bahosini e'lon qilgan holda tashishga topshirilgan yuk yoki bagaj yo'qolgan taqdirda

-yuk yoki bagajning e'lon qilingan qiymati miqdorida.

Transport tashkiloti real zararni to'lash bilan birga yo'qolgan, kam chiqqan yoki shikastlangan (buzilgan) yukni tashish uchun olgan kira haqini, agar u yukning bahosiga kirmasa, jo'natuvchi (oluvchi) ga qaytarib beradi.

Jo'natuvchi tashuvchidan yuklar yo'qolishi, kam chiqishi yoki shikastlanishi (buzilishi) tufayli etkazilgan boshqa zararni ham to'lashni talab qilishga haqli.

Yuk yo'qolganligi, kam chiqqanligi, shikastlanganligi (buzilganligi) uchun bir yo'nalishda har xil transportda tashuvchilar yuk jo'natuvchi (yuk oluvchi) javobgar bo'ladilar.

Agar oxirgi tashuvchi yukning kechikib kelishida tashuvchilarning aybi yo'qligini isbot qilib bera olmasa, yukning kechikib kelganligi uchun javobgar bo'ladi.

Ammo tovarlarni tashish shartnomasining predmetlari tovarlarni tashish shartnomasi taraflari bilan chalkashtirilmasligi kerak. Huquq fanida ushbu masala bo'yicha tortishuvlar shu kungacha davom etmoqda. Ushbu masala bo'yicha turli fikrlarni batafsil bayon qilmasdan, biz, qoida tariqasida, yuklarni tashish shartnomasi uchinchi tomon- yuk qabul qiluvchi va uning tomonlari yuk jo'natuvchi va tashuvchi hisoblanadi [2,3].

Rossiya Federatsiyasi Fuqarolik Kodeksining 787-moddasida Nizom shartnomasining qoidalari tasdiqlangan.

Konsession shartnomasi- davlat mulkidan iqtisodiy foydalanish uchun kapital qo'yilmalarni jalb qilishning bir shakli - konsessiya shartnomasi sifatida. "Konsessiya shartnomalari to'g'risida"1995- yil 30- avgust 110-I sonli Respublika qonunining 4-moddasi ko'chmas mulkka imtiyoz shartnomasining obekti sifatida kiradi: avtomobil yo'llari va transport infratuzilmasining muhandislik inshootlari, temiryo'l va quvur transporti obektlari, dengiz va daryo portlari, dengiz va daryo kemalari. aralash turdagi kemalar va aerodromlar, havo harakatini boshqarishning yagona tizimi obektlari, gidrotexnika va elektr inshootlari, kommunal xizmat, metro va jamoat transporti, tibbiyot muassasalari ijtimoiy-madaniy va ijtimoiy maqsaddagi obektlar. Biroq, har qanday imtiyoz shartnomasi namunaviy shartnoma emas, balki aniq loyihaga mos keladigan sof individual shartnoma.

Loyihalash, qurish, boshqarish, foydalanish uchun shartnomalar soni, to'lovning mohiyati, xavflarni ajratish muddati, investitsiya majburiyatlari va boshqalar bo'yicha turli xil variantlar mavjud. Shunday qilib, qonunni amalga oshirishda ijroiya hokimiyati hal qilishi kerak bo'lgan bir qator muammolar yuzaga keladi. O'zbekiston Respublikasi Hukumatining me'yoriy-huquqiy hujjatlari transportning har xil turlari uchun imtiyoz shartnomalarining namunaviy shakllarini tasdiqlaydi [4-6].

Fraxtalash shartnomasi (Charter)- bitta tomon (charterer) boshqa tomonga (chartererga) yuklarni, yo'lovchilarni va yuklarni tashish uchun bitta yoki undan ko'p transport qatnovlarining to'liq yoki qisman haqi bilan haq to'lashi shart.

Yaqin vaqtgacha yo'lovchilar va yuklarni charter orqali tashish faqat dengiz va havo transportida amalga oshirilgan. Endi yuk shartnomalari avtomobil transportida ham keng tarqalgan. yo'lovchilar va yuklarni tashishning uch turini aniqlaydi: muntazam tashish; buyurtmalar bo'yicha transport; taksi bilan tashish. Shu bilan birga, tartibsiz tashish (buyurtma bo'yicha yo'lovchilarni tashish va yo'lovchilarni taksida tashish) hozirgi vaqtda charter shartnomasi asosida amalga oshiriladi (27- va 31-moddalar).

So'nggi paytlarda havo transportida "havo taksisi" tushunchasi keng qo'llanila boshlandi, bu odatda tijorat stansiyasining boshqa turlaridan tashilgan o'rindiqlar yoki yuklar sonidan farq qiladi. Dunyoning aksariyat mamlakatlarida "avia taksi xizmatlari" atamasi samolyot va yengil stansiyaning vertolyotlari yordamida yo'lovchilar va yuklarni buyurtma asosida va yo'nalishda tijorat orqali tashish uchun ishlatiladi. O'zbekistonda havo taksilari tijorat aviakompaniyalari uchun belgilangan qoidalarga muvofiq uchadi.

Shatakka olinadigan transport vositalariga xizmat ko'rsatish, masalan, ichki suv va dengiz transportida keng tarqalgan. KVVТ RF va KТM RF yuklarni tortib olishda eng ko'p sonli qoidalarni o'z ichiga oladi.

Shatakka olish shartnomasi- kelishuvga binoan bitta transport vositasining egasi boshqa transport vositasini yoki obektni ma'lum bir masofaga ko'chirishga va uni transport vositasida ko'rsatilgan qabul qiluvchiga qaytarishga rozi bo'ladi va ko'chirilgan (ko'tarilgan) narsaning egasi ko'tarilgan buyumni tortib olish uchun taqdim qilishi va unga haq to'lashi shart (KVVТ RF 88- modda, KТM RF 225-modda) [7-9].

«Suzuvchi obekt» ta'rifida shartli deb qaralishi mumkin. Bunday holatlarda bu nafaqat «suzish xususiyatiga ega bo'lgan obektga», balki uni ko'chirishda ishlatiladigan narsaga ham tegishlidir. Buni, masalan, suzuvchi obekt kabi loglarni, ularni kemada yoki oddiy yuk kemasida ushlab turish orqali tashish mumkinligi yuklarni tashish shartnomasining an'anaviy doirasida bilan tasdiqlash mumkin.

Shatakka olish tommonlari shartnomasining taraflari transport vositalarining egalari bo'lib, ulardan biri (shatakka oluvchi) pudratchi sifatida, ikkinchisi (shatakka olunayotgan obekt egasi) buyurtmachi hisoblanadi. Shu bilan birga, yuk oluvchi yuklarni tashishda ham huquqiy munosabatlarning ishtirokchisi bo'limi mumkin. Shu munosabat bilan, yuk ko'tarish shartnomasi uchinchi tomon foydasiga shartnoma sifatida belgilanishi kerak.

Shatakka olish shartnomasi- konsensual, og'ir va ikki tomonlama KТM RF shatakka olish ikkita turga ajratiladi:

-dengizda shatakka olish - kemani yoki boshqa suzuvchi narsalarni ma'lum masofaga tortish;

-portdagi shatakka olish - port suv zonasida manevrlar (shu jumladan kemani portga kiritish yoki portdan chiqarib olish) [10-13].

Portdagi shatakka olish - eng ko'p ishlatiladigan ushlar turi. Katta kemalar uchun bunday tortish uchun shartnoma tuzish ko'p hollarda majburiydir. Tugatmalarning xizmatlari manevrlarni amalga oshirishda yordam berish uchun zarur, ayniqsa port suvi cheklangan hududda. Daryo transportida aylanma qayiqning egasi yozma ariza asosida, port yo'lakchasida ish olib borishi mumkin.

Daryo transportida olib o'tish shartnomasi yozma shaklda tuziladi. KVVТ 88 RF-ning yuk tashish qog'ozi va uning varaqasi asosida rasmiylashtirilgan, yuk ko'taruvchi buyumni tortib olishga qabul qilinganligi to'g'risidagi kvitantsiya, tortish shartnomasi tuzilganligini tasdiqlaydi. Biroq, portni ko'tarib kelish to'g'risida og'zaki shartnoma tuzishga ruxsat beriladi. Rossiya Federatsiyasining KТM ning 227-moddasida rul boshqaruvi kapitaniga yuk ko'tarish nazorati bo'yicha majburiyatlarni tayinlash to'g'risida yozma ravishda kelishuv tuzilishi kerakligi to'g'risidagi maxsus qoida mavjud. Shartnomaning og'zaki shakli avtoullovni olib yurishda ham keng tarqalgan. Amalda, ba'zi bir qaymoqli kemalar faqat shartnoma shartlariga qo'shilish orqali tuzilishi mumkin bo'lgan standart shartnomalar shaklini ishlab chiqmoqdalar [14-19].

Shartli ravishda, yuk ko'tarish shartnomasining bajarilishini uch bosqichga bo'lish mumkin:

- shatakka olishga tayyorlash;
- shatakka olinadigan transport vositasini va jo'natuvchi tomonidan ushlangan transport vositasini ta'minlash;
- shatakka olishni amalga oshirish.

Shatakka olishga tayyorgarlik ikkala tomondan ham teng ravishda amalga oshiriladi. Bunday holda, ularning vazifasi kemani xavfsiz navigatsiya qilish uchun qulay bo'lgan holatda, tortish qoidalariga, raftlarni shakllantirish va soxtalashtirish uchun texnik shartlarga, shuningdek shatakka olish shartnomasiga muvofiq yaxshi holatga keltirishdir. Tutqichli ashyoni ekipaj yoki yo'riqchilar bilan olib borish tartibi, agar kavlab olish qoidalarida boshqacha qoida nazarda tutilgan bo'lmasa, tomonlarning kelishuvi bilan belgilanadi. Tarmoqli uskunalar (kabellar va boshqalar) bilan ta'minlash majburiyati tugmachali qayiq egasi zimmasiga yuklanadi (Rossiya Federatsiyasi KТM ning 228-moddasi) [20-23].

Agar raft ko'tarilgan narsa bo'lsa, unda tayyorgarlik bosqichida uning rahbari:

- pilotlarning shakllanishi;
- jo'natish portlarida, shuningdek, shlak va reformatsiya punktlarida shashka moslamalarini jihozlash.

shatakka olinadigan vositaning egasi uni tekshirish uchun jo'nab ketish kundan kamida 12 soat oldin taqdim etishi shart. Rul haydovchisi o'z navbatida, ko'tarilgan buyumni olishdan oldin majburdir:

- tekshirishni amalga oshirish;

bog'lab qo'yish, ko'tarish (burish) va jihozni jihozlash uchun zarur bo'lgan hujjatlarni tekshirish;

- shatakka olinadigan o'lchamlarini tekshirish;

- shatakka olinadigan buyumning navigatsiya qoidalariga, nayzalarga nisbatan esa

- shatakka olinadigan ning hosil bo'limi va o'ralishi uchun texnik shartlarga muvofiqligini tekshirish [24-28].

Shatakka olishga xalaqit beradigan nuqsonlar va kamchiliklar aniqlangan taqdirda bunday nuqsonlar va kamchiliklarning ro'yxati va ularni bartaraf etish vaqti ko'rsatilgan holda akt tuzilishi kerak. Tutib turishga xalaqit beradigan nuqsonlar va kamchiliklar bo'lmaganda yoki yo'q qilinsa, tomonlar ko'tarilgan narsaning tortib olishga tayyorligi to'g'risida dalolatnoma tuzadilar, uning asosida yelkaga tortish uchun rasmiy hujjat tuziladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nasirov Ilkham Zakirovich- Ph.D., Gaffarov Mukhammadzokir Toshtemirovich , Doctoral Student. (2023). Consequences Of Complete And Undercombustion Of Fuel. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3597–3603. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.448>

2. Закирович, Н. И. ., & Мирзаахмадович, Т. У. . (2023). ДВИГАТЕЛЛАРДА БЕНЗИН ВА ГАЗ ЁНИЛФИЛАРИНИНГ СИФАТЛИ ЁНИШИ ТАЪМИНЛАШ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(7), 352–359. извлечено от <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5249>

3. Nasirov Ilham Zakirovich, Kuzibolaeva Dilnoza Tukhtasinovna, & Abbasov Saidolimkhon Zhaloliddin ugli. (2023). Analysis of Automobile Mufflers. Texas Journal of Engineering and Technology, 16, 37–40. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/tjet/article/view/3306>

4. Закирович, Н. И. ., Жалолиддин ўғли, А. С. ., & Тухтасиновна, К. Д. . (2023). ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОТХОДОВ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(7), 345–351. извлечено от <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5247>

5. Насиров Илхам Закирович, & Ганиев Хуршидбек Ёкубжон угли. (2023). БЕНЗИНЛИ ДВИГАТЕЛЛАРДА ЁНИШ ЖАРАЁНИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ УСУЛЛАРИ: WAYS TO IMPROVE THE COMBUSTION PROCESS IN PETROL ENGINES. Молодой специалист, 2(10), 3–9. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/42>

6. Nasirov Ilham Zakirovich, Qo'zibolayeva Dilnoza To'xtasinovna, Abbasov Saydolimxon Jaloliddin o'g'li. Ichki yonuv dvigatellari so'ndirgichlaridan chiqadigan ishlangan gazlarni zararsizlantirish usullarini ishlab chiqish//TADQIQOTLAR jahon ilmiy – metodik jurnali. 21-son_1-2 to'plam_Sentabr-2023, 120-125 b.

7. Насиров Ильхам Закирович, Аббасов Саидолимхон Джалолиддин оглы и Козиболаева Дилноза Тахтасиновна. (2023). СНИЖЕНИЕ ВРЕДНОСТИ ИСПОЛЬЗУЕМЫХ ГАЗОВ В АТМОСФЕРЕ И В ДВИГАТЕЛЯХ ВНУТРЕННЕГО СГОРАНИЯ. ТЕОРИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ВСЕГО МИРА , 1 (1), 10–15. Получено с <https://esiconf.com/index.php/TOSROWW/article/view/264>.

8. Ильхам З. Насиров, Дилноза Т. Козиболаева и Саидолимхон З. Аббасов. (2023). Новые подходы к очистке выхлопных газов двигателей внутреннего сгорания. Техасский журнал техники и технологий , 21 , 46–49. Получено с <https://zienjournals.com/index.php/tjet/article/view/4113>.

9. Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich., Raqamli logistikaning o'zbekiston iqtisodiyotini rivojlanishida tutgan o'rni va ahamiyati. Namangan muhandislik-texnologiya instituti ilmiy-texnika jurnali www.nammti.uz muallif 1 2021 566-572 bet.

10. Насиров И.З., Рахмонов Х.Н., Аббасов С.Ж. Результаты испытания электролизера // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2021. 6(87). URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/11860> (дата обращения: 03.12.2021).

11. Sobirova, T. A. (2022). YARIMO 'TKAZGICHLI LAZERLAR. Экономика и социум, (6-1 (97)), 1181-1187.

12. НАСИРОВ, И. З. ., & Аббаов С. Ж. . (2022). ВОДОРОД ИШЛАБ ЧИҚАРИШ УСУЛЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР. International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences, 99–103. Retrieved from <http://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/237>.

13. Насиров И.З., Аббасов С.Ж. ГЕНЕРАТОРЛАРНИНГ АВТОМОБИЛЬ КЎРСАТКИЧЛАРИГА ТАЪСИРИ // Интернаука: электрон. научн. журн. 2021. № 18(194). URL: <https://internauka.org/journal/science/internauka/194> (дата обращения: 25.11.2021).

14. Nurdinov M., G'anijonov M., Abdupattoyev B. CARGO ON INTERNATIONAL HIGHWAYS REST AREAS FOR CARS //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – S. 302-308.

15. Насиров Ильхам Закирович. (2022). МУСТАХИЛ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ШАКЛЛАРИ. Конференц-зона , 327–332. Получено с <http://www.conferencezone.org/index.php/cz/article/view/867>.

16. САРИМСАҚОВ, А. М., & НАЗИРОВ, Н. Ж. Ў. ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШАХРИХАНСКОГО АВТОВОКЗАЛА С ИНФОРМАЦИОННЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ. UNIVERSUM, 52-54.

17. Саримсаков А.М., Хакимов М. ПРОЕКТИРОВАНИЕ СИСТЕМ ПОЖАРОТУШЕНИЯ, СКОРОСТНОГО ДВИЖЕНИЯ АВТОМОБИЛЕЙ СКОРОЙ ПОМОЩИ НА ПЕРЕКРЕСТКАХ // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2022. 4(97). URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/13416> (дата обращения:19.12.2022)

18. Гаффоров Мукхаммадзокир, & Акромалиев Откир (2021). ДИГИТАЛИЗАЦИОН ОФ СУСТОМС ДУТИЕС. Бюллетень науки и практики, 7 (4), 353-356.
19. Murodjon o'g'li, E. B. (2023). YONILG 'I QUYISH SHOXOBCHALARINI FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH YO'LLARI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(1), 211-217.
20. Nazirov, N. (2023). SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEBATDA ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARIDAN FOYDALANISH. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(5), 5-9.
21. Esonboyev, B., G'ulomova, Z., & G'ulomov, I. (2023). SHISHA ISHLAB CHIQRISH VA UNI KLASIFIKATSIYASI. Yangi O'zbekiston talabalari axborotnomasi, 1(2), 9-15.
22. Nazirov Nodirbek. (2023). ANDIJON VILOYATI SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEBATDAGI AVTOBUSLAR VA MIKROAVTOBUSLAR FAOLIYATIDA GPS-NAZORATI MARKAZINI TASHKIL ETISH ORQALI FAOLIYATINI TAKOLADI. TA'LIMDAGI ZAMONAVIY MUAMMOLAR VA ULARNING ILMIY YECHLARI , 1 (1), 175-182. <https://esiconf.com/index.php/mpe/article/view/102> dan olindi
23. Esonboyev, B., & Saidahmedov , R. (2023). INTELLECTUAL DIAGNOSIS OF THE TECHNICAL STATE OF DIRECTIONAL TAXIS. International Conference On Higher Education Teaching, 1(1), 80–85. Retrieved
24. Murodjon o'g'li, E. B. (2023). YONILG 'I QUYISH SHOXOBCHALARINI FAOLIYATINI INTELLEKTUAL TIZIM ASOSIDA AVTOMATLASHTIRISHNI TASHKIL ETISH YO'LLARI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(1), 161-167.
25. Gaffarov Makhammatzokir Toshtemirovich , Nasirov Ilham Zakirovich , Sobirova Tursunoy Abdipatto kizi , Hakimov Mavlonbek Solijon ugli. (2023). Recovery Of Fines From Drivers Of Foreign Vehicles. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3589–3591. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>
26. Nasirov Ilkham Zakirovich- Ph.D., Gaffarov Mukhammadzokir Toshtemirovich , Doctoral Student. (2023). Consequences Of Complete And Undercombustion Of Fuel. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 3597–3603. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.448>
27. Насиров И.З., Гаффаров М.Т. “Электронная система платежей в автобусах”// Естественнонаучный журнал «Точная наука», выпуск № 117. www.idpluton.ru. Кемерово: «Техноконгресс»- 2021 с. 10-13.
28. Nasirov I.Z., Gaffarov M.T. Accession of the Republic of Uzbekistan to the Kyoto convention / Процветание науки. Научно-методический журнал- 2021. № 2 (2), Иваново: Умы Современности. DOI 10.24412/2713-0738-2021-22-41-57. с. 26-33.